

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 46 hallituksen esityksestä laitoshoidtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Eduskunta on 1 päivänä joulukuuta 1994 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 317 laitoshoidtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina hallitusneuvos Pekka Järvinen ja nuorempi hallitussihteeri Pekka Humalto sosiaali- ja terveysministeriöstä, sosiaali- ja terveystoimen päällikkö Olli Kerola Suomen Kuntaliitosta, osastopäällikkö Kaarina Ronkainen ja osastopäällikkö Eeva Ahokas kansaneläkelaitoksesta, puheenjohtaja Pirkko Kiviniemi ja pääsihteeri Aini Merentie valtakunnallisesta vammaisneuvostosta, paikallisjohtaja Hans-Olof Hallén kansaneläkelaitoksen Porvoon aluetoimistosta, sosiaalisuunnittelija Tuula Lehtinen Porvoon maalaiskunnasta, pääsihteeri Jouko Vasama Sosiaalijärjestöjen Yhteistyöyhdistys YTY ry:stä, puheenjohtaja Rauno Kervinen Suomen Sosiaalihuollon johto ry:stä, vammaisasiainmies Sirkka-Liisa Luoma Invalidiliitosta, lakimies Jari Korpi Kynnys ry:stä, toiminnanjohtaja Sirkka Merikoski Kehitysvammaisten tukiliitosta, toiminnanjohtaja Pirkko Lahti Suomen Mielen-terveysseurasta, toiminnanjohtaja Aino Penttilä Terveydenhuoltoalan Palvelujärjestöt TEPAsta, aluesihteeri Katri Sinkkonen Mielen-terveyden Keskusliitosta, puheenjohtaja Kalervo Saastamoinen ja varapuheenjohtaja Jukka Pöyhtäri Suomen Palvelukotiliitosta sekä johtaja Seppo Niemi Haapajärven Palvelukodista.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sosiaalivakuutusetuksia ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevan lainsäädännön laitoshoidon käsitteet yhdenmukaistettaviksi. Pyrkimyksenä on uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne nykyistä avohoitopainotteisemmaksi.

Useimpiin kansaneläkelaitoksen toimeenpääntämiin lakeihin sekä toisaalta kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja koskeviin lakeihin otettaisiin säännös kunnan ja kansaneläkelaitoksen neuvotteluvollisuudesta siinä tapauksessa, että syntyy epäselvyyttä kunnan järjestämän palvelun avo- tai laitoshuoltoluonteesta. Tätä arviointia silmällä pitäen sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi julkisen laitoshoidon ja vastaavan hoidon perusteet. Perusteisiin sisällytettäisiin myös tarkemmat määräykset neuvottelumenettelystä sekä menettelystä niissä tilanteissa, joissa kunta ja kansaneläkelaitos eivät pääse yhteisymmärrykseen.

Ehdotetuista muutoksista arvioidaan aiheutuvan kustannusten säästöä kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon vuonna 1995 noin 50 miljoonaa markkaa. Valtion osuus kustannuksista pienenee noin 20 miljoonaa markkaa. Kansaneläkelaitoksen etuusmenojen arvioidaan lisääntyvän valtion menojen vähentymistä vastaavasti.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan huhtikuun alusta 1995. Sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin kuitenkin niihin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet lain voimaan tultua.

Valiokunnan kannanotot

Laitoshoidon ja avohuollon välisen rajan selvittäminen on tärkeää ainoastaan niiden rahoitusta koskeneiden epäselvyyksien ratkaisemiseksi, joita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmässä, etenkin palveluasumisessa on ilmennyt. Rahoituspäätöksellä ei saa olla mitään merkitystä sen kannalta, millaiseen hoitoon tai huoltoon henkilö sijoittuu, vaan tässä suhteessa kysymys on ratkaistava pelkästään henkilön hoidon ja huollon tarpeen perusteella. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että kaikki se, mitä ei säädetä

laitoshoidoksi, on avohuoltoa. Samalla on kuitenkin laitoshoidon ja avohuollon välinen raja pidettävä siten liukuvana, että tosiasialliset järjestelyt sallivat monenmuotoisia ratkaisuja ja tukevat omaisten osallistumista hoitoon. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden laajentaminen on yhtä tärkeää sekä avo- että laitoshoidossa. Valiokunta kiirehtii rahoitusjärjestelyjen selvittämistä.

Valiokunta edellyttää, että kansaneläkelaitoksen ja kunnan käydessä neuvotteluja henkilön avo- tai laitoshoitopaikan rahoituksesta tulee asianomaisella henkilöllä olla oikeus tulla kuulluksi. Tämä on välttämätöntä, koska rahoituspäätös saattaa vaikuttaa keskeisesti asianomaisen elämänhallintaan.

Esitettyyn järjestelyyn sisältyy eräitä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta arveluttavia piirteitä. Vaikka menettely ei muodollisesti puutu henkilön itsemääräämisoikeuteen ja esimerkiksi hänen oikeuteensa valita asuinpaikkansa, saattaa asuinpaikan valinta tai palvelujärjestelmän rahoittamisratkaisu tai jopa rahoituksen epäsuorat järjestelyt vaikuttaa siihen, miten henkilön itsenäinen asema määräytyy. Muodollisesti asiakas tai potilas taikka hänen huoltajansa päättää asuinpaikasta. Sellaiset seikat kuin palvelujärjestelmän julkinen luonne, rahoitus tai toimeentulotuen saaminen saattavat kuitenkin johtaa siihen, että henkilö menettää huomattavassa määrin itsenäisyytään. Näin ollen itse asianmukaisen hoidon ja huollon kannalta toissijaisella seikalla, rahoituksella, järjestetään henkilön asemaa. Lisäksi henkilön varallisuus saattaa merkitä muutosta hänen asemaansa silloin, kun toimeentulotuen saaminen johtaa laitoshoidossa olon määrittelyyn. Valiokunta ehdottaa lainsäädännön muuttamista siten, että hallituksen esitystä selkeämmin todetaan toimeentulotuen merkitsevän luonteeltaan ostopalvelun johdosta julkista laitoshoidoa vain, jos toimeentulotuki kohdennetaan nimenomaan hoidon kustantamiseen vähintään puoleen hoitomaksusta.

Valiokunnan käsityksen mukaan lainsäädäntö lähtee selkeästi siitä, että lainsäädännöllä määritellään laitoshoido tai sitä vastaava hoito. Kyseessä on aina sellainen kokonaisuhoito, joka sisältää ylläpidon, itse hoidon ja huolenpidon. Toimiyksikön nimellä ei sinänsä ole merkitystä, vaan sen toiminnan laadulla. Kaikki se hoito, joka ei ole laitoshoidoa, on avohuoltoa. Sosiaali- ja terveysministeriön tulee asiaa koskevissa tarkemmissa määräyksissään todeta tämä selkeästi

sen lisäksi, että määräyksissä tulee luetella selkeitä avohuollon tapauksia ja antaa lisätunnusmerkkejä siitä, mitkä tekijät ovat omiaan osoittamaan sitä, että kyseessä on laitoshoido tai avohuolto.

Valiokunta edellyttää hallituksen seuraavan kiinteästi avo- ja laitoshoidon rajankäynnistä syntyvää käytäntöä ja antavan eduskunnalle selvityksen lainmuutoksen merkityksestä ja vaikutuksista sekä tarvittaessa ryhtyvän lainsäädäntömuutoksiin. Avo- ja laitoshoidon välisessä rajankäynnissä on otettava huomioon eräät luonnolliset rajat. Kotona tapahtuva hoito osoittaa jo sinänsä, että kysymys on avohuollosta. Myös vuokran maksaminen osoittaa avohuoltoa, vaikka vuokraan olisi sidottu palveluja, joista ei peritä erillistä maksua.

Laitoshoidoa ja avohuoltoa koskevan päätöksenteon jälkeen voidaan määritellä hoidon julkinen luonne. Nämä on jo lainsäädännössä suhteellisen yksityiskohtaisesti määritelty, mutta edellä sanotuissa sosiaali- ja terveysministeriön tarkemmissa määräyksissä tulee myös näitä käsitteitä selkeyttää. Niin laitoshoidon kuin sen julkisen luonteekin tarkka määrittely on tärkeää muun muassa siitä syystä, että asiakkaan tai potilaan asema ja oma rahoitusvastuu tulee alun perin määritellyksi oikein ja voidaan välttää esimerkiksi takaisinperintätilanteita.

Edellä esitetyistä syistä valiokunta ehdottaa laitoshoidon määrittelevän säännöksen sekä laitoshoidon julkista rahoitusta koskevan säännöksen selkeyttämistä. Säännösmuutos heijastuu useimpiin hallituksen esitykseen sisältyviin lakeihin.

Järjestelmään saattaa sisältyä huomattava tulokintojen hajautumisen vaara, kun asiaa käsitellään kuntien ja kansaneläkelaitoksen paikallistoimistojen välisissä neuvotteluissa. Tästä syystä on tärkeää, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön ristiriitatapauksissa antamista lausunnoista tiedotetaan laajasti, jotta käytäntöä maan eri osissa voidaan yhtenäistää. Tämän lisäksi muutoksenhakuelinten päätökset ovat tärkeitä välineitä yhtenäisen käytännön luomiseksi koko maassa.

Eri puolilla maata on laitoshoidon rajanvedosta johtuvia keskeneräisiä tapauksia. Valiokunta pitää perusteltuna, että nämä ratkaistaan tämän lainsäädännön periaatteiden pohjalta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriön avo- ja laitoshoidon määritte-

lyä koskeviin perusteisiin sisällytetään se periaate, että toimintayksiköittäin ratkaistaan, onko kysymys laitoshoidosta vai avohuollosta. Tämä siitä huolimatta, että kansaneläkelaitos tekee yksilöä koskevia ratkaisuja. Jos laitoksesta jo tiedetään, mikä hoitomuoto on kyseessä, paranevat myös yksilön tosiasialliset mahdollisuudet itse-määräämiseen.

Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että edelleen voidaan jatkaa yhteiskunnan varoja säästävää käytäntöä, jossa avohuollon yksiköiden eräät palvelut, kuten kuljetukset, fysikaalinen

hoito ja lääkkeet voidaan ostaa edullisesti yhteishankintoina.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 7.—11. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että 1.—6. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

kansaneläkelain 42 a ja 83 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 42 a §, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (123/88), sekä

lisätään 83 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 28 päivänä heinäkuuta 1978, 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 14 päivänä lokakuuta 1994 annetuilla laeilla (588/78, 103/82 ja 886/94), uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—6 momentti siirtyvät 5—7 momentiksi, seuraavasti:

42 a §

Hoitotukea ei makseta jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitoshiito*) olevalle eläkkeensaajalle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta.

Laitoshoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitoshiito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämissä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai kor-

vausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti kunnan järjestämänä, tai jos tosiasiasa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; tai

5) yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea vähintään puolet hoitomaksusta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

83 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki**lapsen hoitotuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen hoitotuesta 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetun lain (444/69) 4 §, sellaisena kuin se on 8 päivänä helmikuuta 1991 annetussa laissa (215/91), seuraavasti:

4 §

Hoitotukea ei makseta jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitoshoito*) olevalle lapselle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta.

Laitoshoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitoshoito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle

taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti *kunnan järjestämänä*, tai jos tosiasiassa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; *tai*

5) *yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä*, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea *vähintään* puolet hoitomaksusta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki**vammaistukilain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/88) 4 § seuraavasti:

4 §

Vammaistukea ei makseta jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitoshoito*) olevalle henkilölle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta.

Laitoshoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitoshoito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle

taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti *kunnan järjestämänä*, tai jos tosiasiassa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; *tai*

5) *yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä*, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea *vähintään* puolet hoitomaksusta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

4. Laki eläkkeensaajien asumistukilain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 7 § seuraavasti:

7 §

Asumistukea ei makseta jatkuvassa julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitoshiito*) olevalle eläkkeensaajalle siltä ajalta, jonka hoito kestää yli yhdeksän kuukautta.

Laitoshoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitoshiito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

- 1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämissä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;
- 2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;
- 3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle

taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti *kunnan järjestämänä*, tai jos tosiasiaassa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; *tai*

5) *yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä*, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea *vähintään* puolet hoitomaksusta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

5. Laki sairausvakuutuslain 24 ja 68 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 24 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), sekä *lisätään* 68 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 22 päivänä joulukuuta 1989 annetulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

24 §

Korvausta sairaanhoidosta johtuvista kustannuksista tai raskaus- ja synnytyskustannuksista ei suoriteta ajalta, jonka vakuutettu on julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitoshiito*).

Laitoshoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitoshiito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

- 1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämissä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti *kunnan järjestämänä*, tai jos tosiasiaassa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; *tai*

5) yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea vähintään puolet hoitomaksusta.

(4—6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

68 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

6.

Laki

kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annettuun lakiin (610/91) uusi 3 a § ja 9 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, (poist.) seuraavasti:

3 a §

Laitohoito

Kuntoutusta ei kansaneläkelaitoksen toimesta järjestetä, jos vaikeavammainen on hoidettavana tai kuntoutettavana julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa (*laitohoito*).

Laitohoidolla (*poist.*) tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä (*poist.*).

Laitohoito (*poist.*) on julkista, jos hoitoa annetaan:

1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon valtio kustantaa;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle

taikka sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksista;

4) (*poist.*) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) 4 §:n 1 momentin tai 4 momentin mukaisesti kunnan järjestämänä, tai jos tosiasiaassa on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; tai

5) yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea vähintään puolet hoitomaksusta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Kemppainen (osittain), Kuitti-

nen (osittain), Mutttilainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puisto, Stenius-Kaukonen, Vehkaoja ja Ääri.

Vastalauseita

I

Hallituksen esitys n:o 317 on annettu etupäässä sen johdosta, että on esitetty epäilyjä siitä, että avo- ja laitoshoitokäsitteillä on keinoteltu ja täten saatu vyörytetyksi hoidon rahoitusvastuuta uusille tahoille, lähinnä kansaneläkelaitokselle ja asiakkaille itselleen. Tämä on johtanut käytännössä siihen, että kansaneläkelaitoksen ennen maksamien etuuksien maksatuksesta on joissakin tapauksissa luovuttu. Epäselvyyksien nopeaksi korjaamiseksi pidämme annettavaa lakiesitystä tarpeellisena.

Suurin pelko uuden lain soveltamisessa liittyy siihen, että kehitysvammaisten ja psykiatristen potilaiden palvelukoteja ja kuntoutuskoteja tul-taisiin määrittelemään laitoksiksi. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön luonnos avo- ja laitoshoidon määrittelyä perusteista antaa viitteitä tähän suuntaan. Sama epäily syntyy siitä, että nykyisten lakien sana *hoito* on muutettu sanaksi *toiminta*, mikä laajentanee tarkoitettua laitoshoidon käsitettä.

Mielestämme laitoshoidon määrittely olisi tullut lakitekstissä kirjoittaa muotoon "Laitos-

hoidolla tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää *kokonaishoitoa* sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä." Sana kokonaishoito on valiokunnan enemmistön päätöksessä *toiminta*.

Kun sosiaali- ja terveydenhuollon käytäntö on muuttunut siten, ettei pitkäaikaisessa hoidossa toiminnallisesti pidetä enää mitenkään järkevänä korostaa avo- ja laitoshoidon rajaa, pidämme lakiesityksen näkökulmaa laitoshoidon tarkarajaisesta määrittelystä taaksepäinmenona. Tästä syystä olisi tärkeää saada aikaan kokonaisuudistus, jossa rahoitus jakautuu neutraalilla tavalla riippumatta siitä, miten hoitoa annetaan, eri osapuolien kesken.

Asiakkaan asemaan oman hoitonsa rahoittajana kiinnitetään hallituksen esityksessä aivan liian vähän huomiota. Useissa tapauksissa eri vaikutusten yhteistuloksena on ollut, että avohoidossa asiakas joutuu maksamaan hoidostaan suuremman omavastuun kuin laitoshoidossa. Tämä ei ole oikein.

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Marjatta Vehkaoja
Virpa Puisto

Jouko Skinnari
Kyllikki Muttilainen

II

Avo- ja laitoshoidon rahoituksesta päätettäessä saatetaan vaikuttaa keskeisesti yksilön itsemääräämisoikeuteen liittyviin asioihin. Rahoituspäätös vaikuttaa yksilön saamiin muihin tukiin, joiden päätöksissä vain viitataan rahoituspäätökseen ja sen säädökselliseen merkitykseen.

Siksi yksilölle, jota rahoituspäätös koskee, on taattava muutoksenhakuoikeus. Mielestäni valiokunnan olisi pitänyt sisällyttää asiaa koskevaan perustelulausumaan seuraava virke: Henkilölle, jota rahoituspäätös koskee, on taattava muutoksenhakuoikeus.

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Ulla Anttila

